

FAKE NEWS CZY PRAWDA

START

JAK WERYFIKOWAĆ INFORMACJE
W SIECI?

- SKĄD W PIERWSZEJ KOLEJNOŚCI DOWIADUJESZ SIĘ O WYDARZENIACH NA ŚWIECIE?

- CO SPRAWIA, ŻE WIERZYSZ W TO, CO PRZECZYTASZ W SIECI?

- Jak ważne jest znajdowanie wiarygodnych informacji?

-
- Czy twoje opinie są naprawdę twoje?
  - A może ktoś mówi ci co masz myśleć?

SPOŁECZEŃSTWO POSTPRAWDY

FAKE NEWS

falszywa informacja →
przesyłana i →
udostępniania dalej
ludzie w nią wierzą →
może być tekstowa →
grafiki, zdjęcia →
(fotomontaże) lub
filmy

DEZINFORMACJA

zorganizowana, →
masowa akcja
mająca określony cel →
stoją za nią →
zlecniodawcy
trolle internetowe lub →
boty

W JAKICH CELACH LUDZIE ROZPOWSZECHNIAJĄ
FAŁSZYWE INFORMACJE?

DEMAGOG

AKADEMIA
FACT-CHECKINGU

CELE DEZINFORMACJI

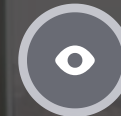
PERSWAZJA

mechanizm →
przekonywania do
swojej racji bez
szkody dla osoby
przekonywanej

MANIPULACJA

mechanizm →
perswazyjny
ukierunkowany na
osiągnięcie korzyści
przez manipulatora

celem jest →
wprowadzenie w błąd
skłonienie do →
myślenia i działania
sprzecznego z
intereseem odbiorcy

RAPORT BADANIA EUROBAROMETR „CZY ŻYJEMY W RZECZYWISTOŚCI FAKE NEWSÓW?”,

75%

w Polsce z fake newsami spotyka się codziennie lub prawie codziennie

79%

traktuje je jako zagrożenie dla demokracji

71%

uważa, że umie odróżnić prawdziwą wiadomość od fałszywej

PRZYKŁADY FAKE NEWS I DEZINFORMACJI

METODA "NA WNUCZKA"

wytudzenie
pieniędzy od ludzi
starszych

BARACK OBAMA URODZIŁ SIĘ W KENII

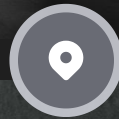

ATAK UKRAINY NA ROSYJSKI POSTERUNEK WOJSKOWY

informacja pojawiła
się przed inwazją
Rosji na Ukrainę

W POLSCE ZABRAKNIĘ NIEDŁUGO PALIWA

KONSEKWENCJE

- wariant „łagodny” - nieprawdziwa historia dotycząca jakiegoś miejsca, osoby, która po prostu chwytą za emocje i chętnie jest udostępniana.
- wariant „średni” - fake newsy mogą oczerniać konkretne osoby – np. poprzez edycję ich zdjęć, aby pokazać coś innego.
- w skrajnych przypadkach - bywają źródłem działań agresywnych lub autoagresywnych – poprzez wykorzystanie skrajnych emocji powodują działania, które mogą zakończyć się kalectwem a nawet śmiercią.

HOW TO SPOT FAKE NEWS

CONSIDER THE SOURCE

Click away from the story to investigate the site, its mission and its contact info.

READ BEYOND

Headlines can be outrageous in an effort to get clicks. What's the whole story?

CHECK THE AUTHOR

Do a quick search on the author. Are they credible? Are they real?

SUPPORTING SOURCES?

Click on those links. Determine if the info given actually supports the story.

CHECK THE DATE

Reposting old news stories doesn't mean they're relevant to current events.

IS IT A JOKE?

If it is too outlandish, it might be satire. Research the site and author to be sure.

CHECK YOUR BIASES

Consider if your own beliefs could affect your judgement.

ASK THE EXPERTS

Ask a librarian, or consult a fact-checking site.

International Federation of Library Associations and Institutions
www.ifla.org

JAK ROZPOZNAĆ FAKE NEWS?

- sprawdzić źródło
- czytać całość artykułu, nie tylko nagłówek (aby zrozumieć cały materiał),
- sprawdzić autorów, by zweryfikować, czy są oni wiarygodni.
- sprawdzić tę informację w innych źródłach (upewnić się, że podają te same informacje), -
- znaleźć datę publikacji (aby zobaczyć, czy informacje są aktualne),
- upewnić się, czy to fakt czy opinia,
- przemyśleć własne uprzedzenia (by zobaczyć, czy nie wpływają one na nasz osąd),
- zapytać ekspertów (uzyskać potwierdzenie od niezależnych ludzi dysponujących wiedzą na dany temat, konsultacje z innymi, nauczycielami, dorosłymi).

zdjęcia

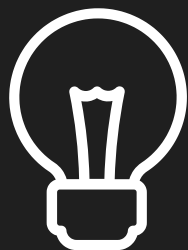

NARZĘDZIA DO WERYFIKACJI INFORMACJI

info

POMYŚL ZANIM UDOSTĘPNISZ!

- KTO JEST AUTOREM,
- JAKIE JEST ŹRÓDŁO INFORMACJI (CZY TO NIE STRONA PLOTKARSKA?)
- SKĄD POCHODZI TREŚĆ (CZY SĄ BADANIA NAUKOWE, CZY MOŻNA TO SPRAWDZIĆ?)
- KIEDY TO POWSTAŁO?
- JAKI JEST KONTEKST WIADOMOŚCI?
- DLACZEGO CHCESZ TO UDOSTĘPNIĆ?

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Sylwia Kusyk

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w
Dąbrowie Górniczej

Scenariusz powstał na bazie materiałów Fundacji Orange, Kulczyk Foundation oraz Fundacji Szkoła z Klasą.